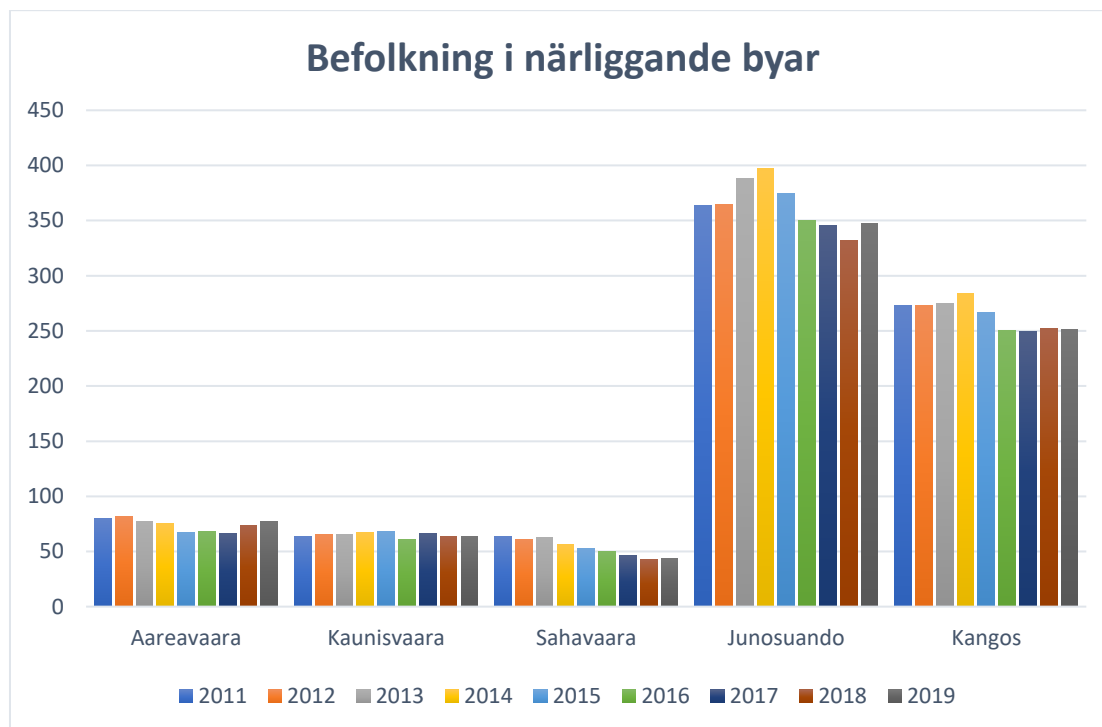

Påverkan på närliggande byarna Aareavaara, Kaunisvaara och Sahavaara.

I föreliggande PM besvaras Länsstyrelsens frågor avseende socioekonomiska konsekvenser för närliggande byar med anledning av pågående och planerad gruvverksamhet vid Kaunisvaara och Sahavaara.

20190630 hade byarna Kaunisvaara/Sahavaara en befolkning på 108 folkbokförda och byn Aareavaara hade 77 invånare. Befolkningsstatistik visar på att Kaunisvaaras befolkning varit konstant under åren 2011-2019. För Sahavaaras del blev det en nedgång på 20 personer mellan åren 2013 till 2015 och fortsatt nedåt med mindre takt. Under åren 2011,2012 och 2015 löste tidigare gruvbolag in 6 fastigheter i byn, vilket kan delvis ha påverkat befolkningsnedgången. Processen med inlösen gjordes på ett varsamt sätt och där de berörda fastighetsägarna var delaktiga och flyttade av fri vilja, ingen tvångsinlösen skedde och behovet av att tömma husen ur gruvverksamhetssynpunkt hann inte uppstå. Aareavaara har haft uppgång på antal boende under driftåren, och en nedgång under konkursåren för att åter vända upp vid återstarten. (Befolkningsstatistik byar 2011-2019, Pajala kommun, hämtad 191128)

Tabell nedan visar befolkningsutvecklingen i dessa byar.

Figur 1. Befolkningsstatistik byar runt gruvan samt transporthubsbyarna Junosuando-Kangos, Pajala kommun,191128

Värt att notera att Junosuando- Kangosområdet, som också är direkt berörda av gruvdrift pga. transporthuben, har mer markanta skillnader i befolkningssiffror i takt med gruvdrift och stillestånd. Skillnaden mellan 2011 och 2014 är drygt 40 personer eller nästan 10% fler. Vid återstarten börjar kurvan åter peka uppåt efter ett stort tapp under konkurstiden. (Befolkningsstatistik byar 2011-2019, Pajala kommun, hämtad 191128)

I de aktuella planer Översiktsplan 2010 samt LIS-plan 2012 som Pajala kommun gjorde vid den tiden berörs gruvområdena och närliggande byar i framtida planering. I dessa planer pekas ovan nämnda byar ut som utvecklings- och påverkansområden vid en gruvetablering. Aareavaara och Kangos/Junosuandoområdet pekas särskilt ut som potentiella områden för befolkningsökning. Kaunisvaara/Sahavaara nämns som byar som både kan bli negativt påverkade som positiva utvecklingsorter, beroende på gruvans etablering och expansion. (Översiktsplan antagen 2010, LIS-Plan antagen 2012, Pajala kommun, hämtad 200120)

Fastighetsekonomi

2009 gjordes en inventering av bostadsbeståndet inom en radie på 80 km från gruvan, då fanns 495 obebodda bostadshus, varav 15st respektive 2st lantbruksfastigheter i Kaunisvaara/Sahavaara och Aareavaara. Antal småhusenheter fanns detta år 11st i Kaunisvaara/sahavaara och 4st i Aareavaara. (Framtidens Pajala-Bostadsbehov, ÅF Infraplan, 2009)

En viss skillnad finns på fastighetsaffärer och överlåtanden under de olika perioderna i dessa ovanstående byar. Större aktivitet kan avläsas i Kaunisvaara/Sahavaara under åren 2010-11, samt dessa tre senaste år 2017-19. Medan under åren 14-16 var det endast enstaka överlåtelser per år. Aareavaara har haft mer modest variation. År 2011 såldes 2 hus likaså 2019 gjordes 3 överlåtelser medan mellan dessa år har 1 överlåtelse per år, skett under åren 2014, 2016, 2017 och 2018. (<https://booli.se>, hämtad 200122) Däremot finns det väldigt få i Aareavaara som stått eller står tomma och öde.

Tydlig uppgång eller nedgång i marknadsvärdet i närliggande byarna går inte att utläsa på grund av de få försäljningar som skett. Totalt i Pajala kommun märks en markant uppgång av taxeringsvärde på småhus från ca 394 000 till drygt 511 000 kr mellan åren 2011 och 2012, vilket kan härledas till att huspriserna steg ganska kraftigt under Northlanderan. Givetvis skedde även en höjning i samband med den allmänna fastighetstaxeringen 2015 då det höjdes med nästan 300 000 kr, detta berodde dock på yttre påverkan av taxeförändring. (<https://www.scb.se>, hämtad 200122)

Inflyttning till Kaunisvaara

Vid en utökning av gruvdrift till Sahavaara kommer boendemiljön påverkas kraftigt för en del boenden som ligger närmast gruvområdet. Ett antal fastigheter har lösts in eller kommer att lösas in och tas bort. Själva gruvbrytningen kommer närmare boendena vid en brytning av Sahavaara, än vad som sker i dag.

Man kan anta att en inflyttning just i närheten av gruvan dvs i själva byarna Sahavaara och Kaunisvaara inte kommer att vara nämnvärd, eftersträvansvärd eller ens möjlig vid gruvans utbredning. Däremot finns en förhoppning och ett antagande att inflyttning kommer att ske i närliggande byar och framförallt i Pajala centralort, vilket tidigare inflyttningstrender visat vid den första gruvstarten. Även i kommunens planer (se ovan) finns Aareavaara, Huuki, Kihlangi, och övriga byar inom några mils område från gruvan och centralorten som potentiella utvecklingsbyar för inflyttning när gruvan startar. Förutom närhet till arbetsplatsen påverkas val av boendeort också av tillgång till service, skola, förskola och handel. Kommunen uttalar specifikt i översiktsplan 2010, att Kaunisvaara/Sahavaara kan påverkas negativt med såväl buller som nedsmutsning, vilket är en logisk förutsättning vid gruvdrift.

Nedan finns utdrag från Översiktsplan antagen 2010, Pajala kommun:

”De främsta störningarna från dagbrott är buller från sprängningar och transporter. Damning kan också förekomma och förebyggs med bevattning. Gruvorna i Tapuli och Sahavaara ligger nära byarna Kaunisvaara och Sahavaara som kommer att bli påverkade. För Tapuligruvan vid Kaunisvaara finns ett planprogram framtaget som redovisar förväntade effekter och konsekvenser av den nya gruvan.

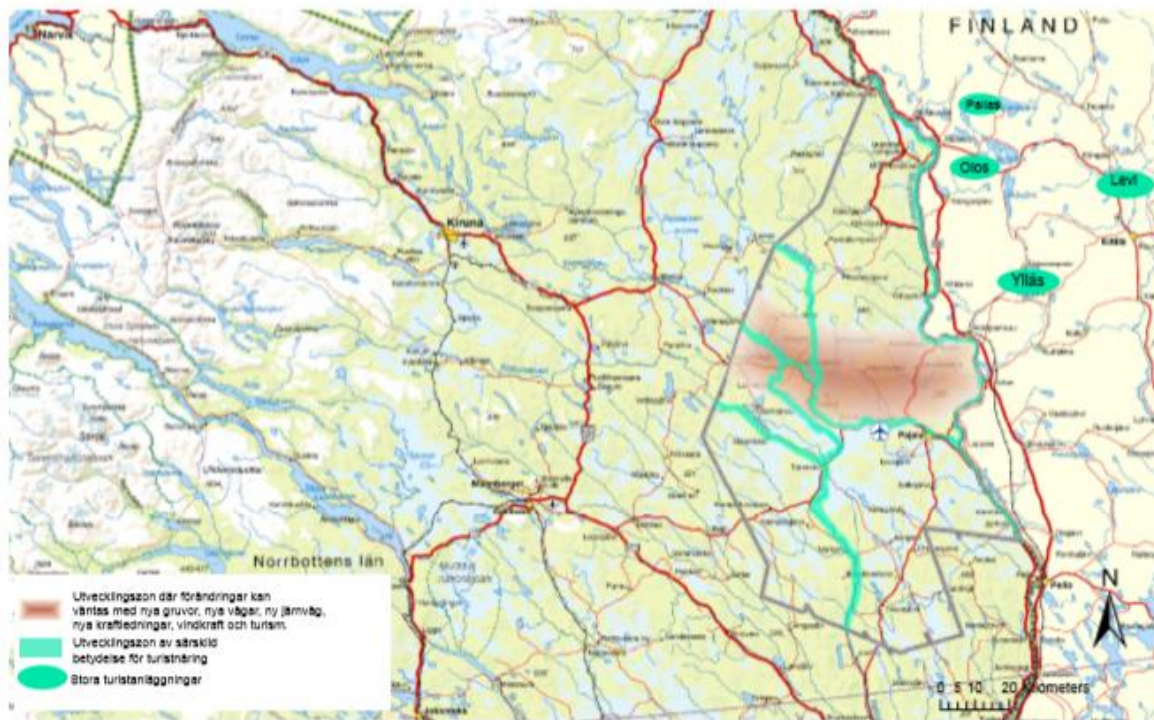
Kommunen kommer att göra fördjupade översiktsplaner för gruvområdena för att hantera den sammantagna påverkan mer i detalj.

Viktiga frågor • Hur kan ny infrastruktur ge mest nytta och minst störningar? • Hur hanteras effekter på rennärningen? • Hur hanteras effekter för närboende? • Hur hanteras effekter på natur- och kulturmiljöer?” (Översiktsplan Pajala kommun antagen 2010, hämtad 200120)

”Området ligger inom pendlingsavstånd till gruvnäringen i Kaunisvaara. Byns placering nära blivande arbetsplatser talar för en stark utveckling. En större befolkning kan förstärka byarna och skapa ett underlag för offentlig och kommersiell service som handel, kommunalt vatten/avlopp m.m. Med en bro kan båda sidor av gränsälven gynnas. Turistnäringen i dessa områden gynnas av attraktiva strandnära boendemöjligheter.

Aareavaara ska ses som en utvecklingsort med reservation för att gruvnäringen på sikt även kan påverka dessa byar. Stora delar av älvsträckan mellan Aareavaara och Huuki pekas ut som lämplig för framtida bostadsbebyggelse samt för annan markanvändning som inte kan anses störande för omgivningen” (LIS-PLAN Pajala kommun, antagen 2012, hämtad 200120)

Översiktlig karta för utvecklingszoner

152

3.1 Planförslag - Inledning

Figur 2. Översiktsplan Pajala kommun, 2010

På förfrågan från kommunen konstateras att planarbetena för utvecklingen av närliggande byar och den s.k. Masterplanen för hela kommunen strandade och färdigställdes inte för antagande.

Vad man däremot kan konstatera i efterhand med hjälp av bland annat befolkningsstatistik men också statistik för arbetspendling från kommunen är att många gick från att veckopendla, främst till Malmfälten och kuststaden, till att dagspendla och arbeta i hemkommunen. På så sätt också få ett vardagligt liv i sitt hem och med ev familj vilket kan ses som en kvalitetshöjning av livsvillkoren. (<https://www.scb.se>, hämtad 200122)

Tabell 1. Pendling inom kommun, respektive utpendling till andra kommuner Gällivare, Kiruna och Luleå. Källa www.scb.se

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
2521 Pajala	2136	1983	2078	2247	2307	2461	2538	2279	2213	2203	2223
2523 Gällivare	73	80	105	100	92	76	69	93	101	85	74
2580 Luleå	74	64	55	74	67	84	57	64	76	63	65
2584 Kiruna	207	195	187	191	186	179	169	218	216	221	212

Psykiska immissioner

Det är svårt att mäta oro och befarad risk, då det är upplevelsebaserat på individnivå och kan också vara tidsvarierande beroende på aktuella händelser för dagen eller i tid. Det finns en studie från Luleå tekniska universitet från 2008, inför den planerade gruvetableringen som via några frågor berör uppfattningar och attityder. Dessa frågor och svar visar på de eventuella farhågor eller förhoppningar boende i Pajala och Kolari kommuner hade inför en gruvetablering. Studien sändes ut till en ganska stor grupp folkbokförda i respektive kommun, 923 st i Pajala kommun och 493 st i Kolari kommun, svarsfrekvensen var 68% respektive 56% för vardera kommunen. Dessutom fick samtliga folkbokförda personer från 16 år och uppåt i byarna Kaunisvaara/Sahavaara möjlighet att svara på frågor, där var svarsfrekvensen 82%, (Preferences about present situation and future expectations in Pajala and Kolari, Mats Jakobsson, Luleå tekniska universitet 2008, s7)

Nedanstående tabeller är redovisade i Jakobssons studie.

This section is about how the populations in Pajala and Kolari look at their future when taking the establishment of a mining industry into account. Firstly, in table 3.1, we will look upon the preferences directed towards the establishment of the mining industry.

Table 3.1 *In Pajala/Kolari there are plans to establish a mining industry. What are your feelings about these plans? Gender and age, percent*

	Kolari					Pajala				
	Men	Women	16-25	26-45	45+	Men	Women	16-25	26-45	45+
Strongly positive	61	60	47	68	61	79	64	61	76	73
Positive	23	32	31	21	29	15	24	18	14	21
Neither positive, neither negative	13	7	22	7	8	5	10	21	7	5
Negative	2	2	0	0	3	1	1	0	1	1
Strongly negative	2	0	0	4	0	1	1	0	3	0
N=	137	132	40	61	167	330	293	56	122	445

In both Pajala and Kolari the population is overwhelmingly positive towards the planned mining industry, especially in Pajala. There are relatively small differences between men and women with exception of men in Pajala who are the most positive towards a mining industry. In the village of **Kaunisvaara is 66 % is strongly positive and 24 % is positive.**¹ Only 1 % is negative. If taking age into consideration the group 26-45 has the largest number of positive persons. What seems to be a reasonable conclusion is that men in the age-group 26-45 are seeing new opportunities in terms of jobs in the mining industry. That conclusion gets some support of the results in table 3.2.

Figur 3. Tabell 3:1, Preferences about present situation and future expectations in Pajala and Kolari, s 17

Ovanstående fråga berör inställningen till gruva och invånarna är överväldigande positiva till gruvetableringen, särskilt i Pajala kommun. I själva byn Kaunisvaara är 66% starkt positiva och 24% positiva och endast 1% negativa.

Table 3.4. In what way do you think the establishment of a mining industry will affect the life in Pajala/Kolari? Percent answering "probably"

	Kolari		Pajala	
	Men	Women	Men	Women
More people will move to Pajala/Kolari	84	81	96	94
More people will get a job	81	72	96	94
There will be more investment in communal services (schools, healthcare, day care –centres)	49	40	79	74
Better roads and communications	47	44	80	69
More business and merchandise	48	41	82	72
People will increase their material standard	46	40	67	56
More young people will stay in Pajala/Kolari	48	36	79	67
The risk of environmental pollution will increase	24	25	40	44
There will be more long way commuters than resident's in the area, working in the mining industry	15	10	43	37
An increase in criminal activity	9	3	45	28
An increase in the occurrence of drug and alcohol use	8	9	47	31
The tourism business will be influenced negatively by the mining operations	8	3	–	–
There will be a better belief in the future of the area	66	66	92	89
An increase in the construction of housing	64	65	88	75
There will be an increased number of persons with another cultural background (immigrants) in the community	24	10	67	51
Pajala/Kolari will lose it's specific "identity"	5	-	6	10

Figur 4. Tabell 3:4, Preferences about present situation and future expectations in Pajala and Kolari, Mats Jakobsson, 2008, s 19

När man tittar på vad folk tror kommer att hända med samhället om gruvindustrin blir verklighet, kan det kort beskrivas som stora förhoppningar om välbstånd, särskilt bland dem som bor i Pajala kommun. En majoritet i både Pajala och Kolari kommuner tror att fler människor kommer att flytta in i området och fler människor kommer att få jobb. När det gäller övriga poster som gynnar samhällena har respondenterna i Pajala förhoppningar i högre grad än respondenterna i Kolari. Å andra sidan tror respondenterna i Pajala, oftare än respondenterna i Kolari att negativa konsekvenser kommer att inträffa, såsom föroreningar, ökad brottslig verksamhet, mer användning

av alkohol och droger. (Preferences about present situation and future expectations in Pajala and Kolari, Mats Jakobsson, Luleå tekniska universitet 2008, s19)

Denna oro för att riskera att bli besviken uttrycks något i den sista öppna frågan i Jakobssons studie där respondenterna kunde ge egna kommentarer. (Preferences about present situation and future expectations in Pajala and Kolari, Mats Jakobsson, Luleå tekniska universitet 2008, s20) Omkring 60 personer i Pajala tog upp olika ämnen, om exempelvis miljön:

-t ex kommer den bästa utrustningen att användas för att säkra miljön? -Är det möjligt att återställa gruvplatsen efter det att gruvan har stängts, och vem som är ansvarig?

En annan uppsättning frågor som lades fram handlade om placeringen av investeringar i Pajala och Kolari:

- Kommer det att finnas en pelletsverk i Pajala eller kommer alla investeringar att hamna i Finland, och vi kommer bara att ha ett hål i marken?

- Det måste finnas en järnväg till gruvan och en järnvägsbro i Huuki för transporter av malm, utrustning och människor. -Vi vill inte ha någon pipeline, då kommer det inte att medföra några investeringar i Pajala.

- Jag är rädd att malmen kommer att skickas till Finland vi kommer inte att ha något i Pajala.

Ett annat intressant exempel var ett par uttalanden som:

-Det är bra för Pajala om det förlorar den specifika identiteten.

-Kanske gruvan och inflyttningen kommer att radera den pessimistiska mentalitet "Ei se kannatte - det är ingen nytta att försöka, det kommer inte att hjälpa ändå-mentalitet" vi har här i Pajala och Tornedalen.

Kanske dessa stora förhoppningar och förväntningar samtidigt som tvivel om framtiden i Pajala, är en förklaring bakom resultaten i tabell 3.5.

Table 3.5 *How do you see the future for your own part? On a scale from 0-10 where 0 is pessimistic and 10 is optimistic. Mean values*

	Kolari Grand mean: 8,06					Pajala Grand mean: 7,34				
	Men	Women	16-25	26-45	45+	Men	Women	16-25	26-45	45+
Mean values about future	7,73	8,38	7,50	8,57	7,99	7,23	7,46	7,43	7,69	7,21
N=	137	132	40	61	167	330	293	56	122	445

People in Kolari have a more optimistic view of the future compared to those who live in Pajala. One explanation might be the fact that people in Kolari have lower expectations and don't have so much to lose and thereby have a more optimistic view. Another factor is besides the planned mining industry, Kolari is facing major investments in the tourism business in Ylläs and have therefore alternatives for the future. In Pajala the perspective among people seems to be of the kind "it's now or never" with high expectations. In that perspective it is "healthier" not to be too optimistic, in case the mining project not come off, or became smaller than expected.

Figur 5. Tabell 3.5 Preferences about present situation and future expectations of Pajala and Kolari, Mats Jakobsson, 2008, s21

()

En sammanfattning av studien rent generellt är att människor i Pajala har stora förhoppningar och förväntningar om en bättre framtid om en gruvindustri blir verklighet. I Kaunisvaara, byn som kommer att vara värd för den nya gruvindustrin, har människor samma förhoppningar och förväntningar som resten av Pajala. I Kolari, verkar förhoppningar och förväntningar vara mer måttliga. Om så är fallet är risken att bli besviken, oavsett vad framtiden medför, mycket högre i Pajala kommun. (Preferences about present situation and future expectations in Pajala and Kolari, Mats Jakobsson, Luleå tekniska universitet 2008, s 20)

En uppföljning av en del av de frågor som ställdes i ovanstående studie kommer att göras inom ramen för det pågående projekt om Gruva-Samhälle vars ägare är Georange och som finansieras av SIP STRIM, Region Norrbotten, Svemin, SGU och Kaunis Iron AB. Syftet med projektet är att identifiera och utveckla mätbara faktorer för social acceptans och samhällsutveckling vid gruvetableringar, samt faktorer som gynnar jämställdhet i gruvindustrin.

Kaalamakoski 200128

Anna K Kostet
AKK Arcticcon

AKK ArctiCon
Anna Kumpula Kostet
Orgnr: 730424-8961

Kaalamakoski 16
984 99 PAJALA
anna@arcticcon.se

Bankgironr: 5327-7117
VATNR: SE730424896101
Innehar FA-skattsedel

Referenser

Pajala Kommun, bygg och miljö, Översiktsplan antagen 2010, 200120

Pajala Kommun, bygg och miljö LIS-plan antagen 2012, 200120

Pajala kommun, ekonomienheten, Befolkningsstatistik byar 2011-2019, 191128

Framtidens Pajala - Bostadsbehov, ÅF Infraplan, 2009

Preferences about present situation and future expectations of Pajala and Kolari, Mats Jakobsson, 2008

www.booli.se hämtad 200122

www.scb.se hämtad 200122